

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜ. ΚΑΡΑΓΗΓΓΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ
1935

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Π.Α. της Κ.ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Τὸ Δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἑπερώσπιση τῆς Κριτικῆς.

«Δὲν ἔχομε κριτικὴ ἀξία τοῦ ὀνόματος στὴν Ἑλλάδα!» Νά μιὰ φράση πού δὲν παύομε νὰ τὴν ἀκοῦμε καὶ νὰ τὴ διαβάζομε πότε ὡς μελαγχολικὴ καὶ πότε ὡς ἀγαναχτισμένη διαπίστωση. Μὲ τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἀδιάκοπα, στερεότυπα, κατέληξε νὰ γίνεῖ ἕνα ἀσυζήτητο ἀξίωμα, μιὰ ἀπὸ τὶς ἀλήθειες ἐκεῖνες πού τὶς υιοθετεῖ ὁ καθεὶς βασιζόμενος . . . στοὺς ἄλλους — ὅπως π.χ. πιστεύομε καὶ λέμε ὅτι δὲν ὑπάρχουν πρῶτες ὕλεις στὴν Ἑλλάδα χωρὶς νὰ τῷχομε ποτὲ διαπιστώσει οἱ ἴδιοι. Γιὰ νὰ καταλάβετε ὡς ποῖο σημεῖο ἡ φράση αὐτὴ ἔχει ἐπιβληθεῖ στὰ πνεύματα, ἀρκεῖ νὰ πῶ ὅτι ἕνας νέος, πού ἔστειλε τελευταῖα τὸ βιβλίον του σ' ἕνα κριτικὸ μὲ τὴν ἀφιέρωση «Στὸ μεγάλο μας κριτικὸ Χ . . . , μὲ τὴ βαθύτερη ἐκτίμηση», δὲν μπόρεσε, κι' αὐτός, νὰ μὴ διαβεβαιώσει μέσα στὸ βιβλίον αὐτό, ὅτι «δὲν ἔχομε κριτικὴ ἀξία τοῦ ὀνόματος στὸν τόπον μας». (Τὸ πιὸ νόστιμο ἀκόμα εἶναι ὅτι τὸ βιβλίον αὐτό ἦταν ἕνα βιβλίον . . . κριτικῆς ἀκριβῶς.)

Δὲν εἶμαι κριτικὸς, — ἀλλὰ ἡ φράση αὐτὴ μοῦ δίνει στὰ νεῦρα. Προκαλεῖ μέσα μου τὴν ἴδια ἀντίδραση πού προκαλεσε στὸν ἀρχαῖον Ἀθηναῖον ἢ καθημερινῆ, στερεότυπη καὶ ὁμόφωνη διαβεβαίωση ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἦταν ἕνας δίκαιος. Τὴν ἴδια ἀντίδραση — ἀλλὰ δικαιολογημένη στὴν περίπτωσή μου, γιατί τὴ διακήρυξη ὅτι δὲν ἔχομε κριτικὴ «ἀξία τοῦ ὀνόματος» τὴ βρίσκω ὄχι ἀπλῶς ἀδικη ἀλλὰ καὶ συκοφαντικῆ.

Ἡ κριτικὴ στὴν Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ ἴδιο ὕψος πού βρίσκεται καὶ ἡ φιλολογία μας. Οὔτε ψηλότερα, οὔτε χαμηλότερα. Ἄν εἶναι συχνὰ ρηγὴ, εἶναι γιατί ρηγὸ εἶναι τὰ περισσότερα, τὰ πλεῖστα βιβλία πού ἐκδίδονται. Ἄν δὲν ἀνακινεῖ συχνὰ ιδέες, εἶναι γιατί σπανίως τὰ ἑλληνικὰ βιβλία δίνουν λαβὴ σὲ συζήτηση ἰδεῶν. Κι' ἂν κατακρίνει περισσότερο παρ' ὅτι ἐπαινεῖ, εἶναι γιατί τὶς δίνονται περισσότερες αἰτίες γιὰ τὸ πρῶτο παρὰ γιὰ τὸ δεύτερο.

Ἀνάξια τοῦ ὀνόματος θὰ δικαιούμαστε νὰ τὴν ποῦμε ἂν ἦταν κακόπιστη — ἀλλὰ πέστε μου ἕνα παράδειγμα κακοπιστίας τῆς; Ἄν οἱ κριτικοὶ μας ἦταν ἀμόρφωτοι — ἀλλὰ μόνο ἀμόρφωτους βέβαια δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε τὸν Πολίτη, τὸν Καμπάνη, τὸν Παράσχο, τὸν Θ. Ἀθανασιάδη, τὸν Χάρη, τὸν Τέλλο Ἄγρα, τὸν Παναγιωτόπουλο. Ἄν νέα ταλέντα (ἕναν Κερρω-

τάκη, μιὰ Πολυδούρη, ἕνα Θεοτοκά, ἕνα Μυριβήλη π.χ.) τὰ κράτησε συστηματικὰ στὴ σκιά — ἀλλὰ τὸ ἔκανε;

Βέβαια, δὲν ὑπῆρξε πάντα ὁμόφωνη στὴν ἐκτίμηση μιᾶς καθιερωμένης ἀξίας — ἀλλὰ μήπως στὴ Γαλλία (ὅπου δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι δὲν ὑπάρχει κριτικὴ «ἀξία τοῦ ὀνόματος», ἔ;) ἢ κριτικὴ δὲ συζητεῖ σήμερα ἂν ὁ Οὐγκώ ἦταν μεγαλοφυῆς ἢ . . . ἠλίθιος; (Ἡ δικὴ μας ἢ κριτικὴ, τουλάχιστο, δὲν ἔφτασε ποτὲ σὲ τέτοιο σημεῖο διαφωνίας!) Βέβαια, δὲν ἐκτιμᾷ μερικὸν; παλαιότερους ἢ δὲν τοὺς ἐκτιμᾷ τόσο ὅσο οἱ ἄνθρωποι τῆς γενεᾶς τους, ἀλλὰ μήπως ἡ γαλλικὴ κριτικὴ ἐκτιμᾷ, σήμερα, τὸν Προυντώμ — γιὰ ν' ἀναφέρω ἕνα ἀνάλογο παράδειγμα;

Γιατί λοιπὸν ἀκούγεται τόσο συχνὰ, τόσο ἐπιμονα, ὅτι στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομε κριτικὴ ἀξία τοῦ ὀνόματος;

Γιατί κάθε νέος πού ἐμφανίζεται στὰ γράμματα (καὶ πολλοὶ πού ἔχουν . . . παλιώσει) θεωροῦν τὴ δυσμένεια ἢ καὶ τὴ σιωπὴ ἔστω τῆς κριτικῆς ἀτέναντί τους ὡς τὸ ἀσφαλέστερο . . . κριτήριον τῆς μηδαμινότητάς τῆς — ποτὲ ὅμως τῆς . . . δικῆς τους; γιατί τὰ πραγματικὰ ταλέντα στὸν τόπον μας εἶναι λίγα καὶ οἱ «γράφοντες» πλῆθος (ἐπομένως πλῆθος . . . δυσσαρεστημένων μὲ τοὺς κριτικούς); γιατί κι' ὅσοι ἀκόμα ἔχουν πραγματικὸ ταλέντο, ἔχουν τὴν ἰδέα ὅτι εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ ὅσο τοὺς ἀναγνωρίζει ἢ κριτικὴ (ἔστω κι' ἂν τοὺς ἀναγνωρίζει πολὺ); γιατί σπανίως συμφωνοῦμε μὲ τὰ καλὰ λόγια πού γράφει ἢ κριτικὴ . . . γιὰ τοὺς ἄλλους — ὅταν οἱ ἄλλοι αὐτοὶ καλλιεργοῦν τὸ ἴδιο εἶδος λόγου μ' ἐμᾶς; γιατί κανεὶς ἀπ' ὅσους ἐπαινεσε ἢ κριτικὴ δὲ βγαίνει νὰ πάρει τὸ μέρος τῆς, ἐνῶ ὅλοι ὅσοι δυσσαρέστησε δὲν παύουν νὰ φωνάζουν ἐναντίον τῆς ὅπου σταθοῦν κι' ὅπου καθίσουν; γιατί πολλοὶ ἐπισείουν ὡς ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς δυσμενοῦς γνώμης τῶν ἐπαγγελματιῶν κριτικῶν γιὰ τὸ ἔργον τους τὶς ἐκθειαστικὰς κριτικὰς πού ἐκμαιοῦν ἀπὸ φίλους τους δημοσιογράφους ἢ ἀπὸ φίλους τους πού περιμένουν ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἴδια . . . ὑπηρεσία.

Θὰ μπορούσα νὰ συνεχίσω τὸν κατάλογον αὐτὸ τῶν «γιατί». Τὸ θεωρῶ περιττὸ γιατί στὸ ἴδιο θὰ κατέληγα: ὅτι ἡ καταφορὰ κατὰ τῆς κριτικῆς δὲ στηρίζεται παρὰ σὲ προσωπικὰ ἐλατήρια, σὲ προσωπικοὺς θυμούς. Κριτικὴ στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει. Καὶ τὸ ἀστειότερον εἶναι ὅτι κι' ὅλοι ὅσοι ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξὴ τῆς δὲν ἔπαψαν καὶ δὲν παύουν νὰ στέλνουν τὰ βιβλία τους στοὺς κριτικούς γιὰ νὰ τὰ κρίνουν . . .

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ